

Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Tarandek, Marko; Puškarić, Josipa; Brmež, Mirjana

Source / Izvornik: **Glasnik Zaštite Bilja, 2023, 46., 58 - 72**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.31727/gzb.46.5.6>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:916495>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Sažetak

Kontrolni sustav ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj postavljen je na način da prati pravila koja su definirana na razini Europske Unije i koja su pristupanjem RH u Europsku Uniju, postala obavezna za sve poljoprivredne proizvođače koji svoje proizvode žele staviti na tržište s oznakama za ekološku proizvodnju. Važnost ekološke proizvodnje prepoznata je na svim razinama zakonodavne vlasti, te se konstantnim praćenjem razvoja poljoprivredne proizvodnje, razvijaju i pravila koja definiraju ekološku proizvodnju. Ministarstvo poljoprivrede, kao nadležna institucija, zaduženo je za uspostavu kontrolnog sustava, počevši od samostalne organizacijske jedinice unutar Ministarstva, do privatnih kontrolnih tijela koja rade po ovlaštenju Ministarstva poljoprivrede. U kontrolni sustav ekološke proizvodnje uključena su još i Carinska uprava, Državni inspektorat i APPRRR. Privatna kontrolna tijela obavezna su dokazivati Ministarstvu, Akreditacijskoj agenciji i Državnom inspektoratu, stalnu sukladnost s pravilima postavljenim Uredbama i nacionalnim propisima, a sve u svrhu održavanja ovlaštenja i dokazivanja usklađenosti postupka kontrole i izdavanja certifikata. S druge strane, ekološki subjekti obavezni su svoju proizvodnju podvrgnuti intenzivnom sustavu kontrole proizvodnje i dokumentacijske provjere kako bi dokazali stalnu usklađenost s postavljenim pravilima proizvodnje. Od iznimne je važnosti da se pravila proizvodnje poštuju tijekom cijelog ciklusa proizvodnje, pripreme i stavljanja proizvoda na tržište što se na kraju potvrđuje izdavanjem certifikata o ekološkom proizvodu.

Cilj rada je prikazati sve akte koje se odnose na sustav ekološke proizvodnje, te na jednom mjestu dati prikaz osnovnih pravila proizvodnje i smjernice za uspješnu certifikaciju ekoloških proizvođača kao i prikaz u kojem od njih se nalaze neki od osnovnih uvjeta ekološke proizvodnje.

Ključne riječi: ekološka poljoprivreda, kontrolno tijelo, certifikacija, pravila ekološke proizvodnje, uredbe ekološke proizvodnje

Uvod

U sveopćoj prisutnosti globalnog tržišta namirnica, teško je zapravo biti siguran da je ono što kupujemo, proizvod koji u potpunosti zadovoljava sve naše zahtjeve i stajališta kao kupca. Tržište i ponuda ekoloških proizvoda u sličnoj je situaciji. Međutim, kako bi zaštitila kupca, Europska Unija (EU) stvorila je oznaku kojom kupcima jasno daje do znanja da iza tako označenog proizvoda stoji proizvodnja koja je prošla kroz cijeli sustav kontrole. Važnost reguliranja ekološke proizvodnje prepoznata je već početkom 80-tih godina prošlog stoljeća u mnogobrojnim državama svijeta te je danas prerasla u cijeli sustav pravila i procedura. Ta pravila i procedure imaju dva osnovna cilja: zaštitu potrošača i zaštitu okoliša, životinja i prvenstveno resursa bez kojih nema poljoprivredne proizvodnje.

U ovom radu je prikazan razvoj kontrolnog sustava ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj, te trenutačno stanje, s osvrtom na cjelokupni sustav kontrole, zakonsku podlogu i dionike sustava. Također, prikazana su osnovna pravila kojih se ekološki proizvođači moraju pridržavati, a kontrolna tijela kontrolirati.

¹ Marko Tarandek, mag.ing.agr., Bio Garantie d.o.o., Ivana Mažuranića 2, 40 000 Čakovec, Hrvatska

² dr.sc. Josipa Puškarić, prof.dr.sc. Mirjana Brmež, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, Osijek, Hrvatska
Autor za korespondenciju: josipa.puskaric@fazos.hr

Dionici kontrolnog sustava ekološke proizvodnje

Prema kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje u EU, svaka država članica imenuje središnje nadležno tijelo (SNT). Navedeno tijelo vrši koordinaciju kontrolnog sustava ekološke poljoprivrede (Grafikon 1.). SNT-u članice imaju mogućnost dodjeljivanja ovlasti javnim i/ili privatnim tijelima u svrhu delegiranja zadaća kontrole pojedinih dijelova, a koji se odnose na ekološku proizvodnju. U slučaju Republike Hrvatske (RH), SNT je Ministarstvo poljoprivrede (Europska komisija).

Grafikon 1. Hijerarhijski prikaz sudionika kontrolnog sustava u ekološkoj proizvodnji

Graph 1 Hierarchical representation of the participants in the control system in organic farming

Izvor/Source: Ministarstvo poljoprivrede, 2021.

Subjekti u ekološkoj proizvodnji

Definicija pojma *subjekt* prema Uredbi (EU) 2018/848 u članku 3 glasi: *fizička ili pravna osoba koja je odgovorna osigurati da se u svakoj fazi proizvodnje, pripreme i distribucije koja je pod njezinom kontrolom postupa u skladu s navedenom uredbom*. Osim pojedinačnih subjekata, Uredba (EU) 2018/848 dala je mogućnost certifikacije skupine pod pojmom *skupine subjekata*. Aktivnosti subjekata u ekološkoj proizvodnji se dijele na: (A) proizvodnju, (B) pripremu, (C) uvoz, (D) izvoz, (E) distribuciju/trgovinu i (F) skladištenje.

Prema članku 35. Uredbe (EU) 2018/848 svaki subjekt koji se bavi proizvodnjom, pripremom, distribucijom ili skladištenjem ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja, koji uvozi takav proizvod iz treće zemlje ili izvozi proizvod u treću zemlju, ili koji stavlja takvi proizvod na tržište, prije obavljanja navedenih aktivnosti, ima obavezu istu aktivnost prijaviti nadležnim tijelima. Iz navedene obaveze isključeni su jedino subjekti koji prodaju pretpakirane ekološke proizvode direktno krajnjem kupcu. Općim pravilima proizvodnje iz članka 9, Uredbe 2018/848

gospodarstvo može biti podijeljeno na jasno odvojene proizvodne jedinice za ekološku proizvodnju, proizvodnju u prijelaznom razdoblju i neekološku proizvodnju s definiranim uvjetom da se u neekološkim jedinicama ne drži stoka iste vrste, a kod biljne proizvodnje da se radi o različitim sortama koje se jasno mogu razlikovati (Uredba 848, 2018.).

Zakonodavstvo Europske Unije

Francuska je prva država koja je ekološku poljoprivredu uvrstila u zakonski propis, 1980. godine Zakonom o poljoprivredi. Nedugo nakon Francuske slijedila je Austrija. Nadalje, Danska je jedna od prvih država koja je definirala uvjete za proizvođače kako bi proizvođači mogli primiti potporu za prijelaz na ekološku proizvodnju. Na razini EU 1991. godine je objavljena Uredba Vijeća (EEC) 2092/91 (Lockeretz, 2007., Council Regulation, 1991.). Jedna od glavnih stavki navedene Uredbe je osiguravanje redovitog sustava kontrole kojim se prati svaki subjekt koji proizvodi (Law and Environment Assistance Platform, 1991.).

U svom originalnom izdanju Uredba Vijeća (EEC) 2092/91 nije pokrivala pravila stočarske proizvodnje. S obzirom na to, reguliranje stočarske proizvodnje ostavljeno je svakoj državi članici sve do objave Uredbe Vijeća (EC) 1804/1999 od 19. srpnja 1999. kojom se dopunjava Uredba (EEZ) br. 2092/91 (Lockertz, 2007., Council Regulation, 1991.).

Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007, a koja je zamijenila Uredbu Vijeća (EEC) 2092/91, Komisija EU postavila je detaljnija pravila za ekološku proizvodnju, uvoz i sustav kontrola i certifikacije, a ista je dopunjena Uredbom Komisije (EZ) br. 889/2008. Opseg ovih Uredbi uvelike je bio sličan onoj prijašnjoj te je obuhvaćao hortikulturu, uzgoj ratarskih usjeva, krmne kulture, proizvodnju gljiva i sakupljanje samoniklog bilja. Iako hidroponski uzgoj nikada nije bio dozvoljen EU uredbama, Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007 isti biva eksplicitno zabranjen (Mikkelsen i Schlüter, 2009.).

Sredinom svibnja 2018. objavljena je Uredba (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda uslijed razvoja poljoprivredne proizvodnje te potrebe za proširivanjem pravila. Navedenom uredbom stavljena je izvan snage Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007. Kako je naglasila Europska komisija, nova uredba jamči identične uvjete za sve poljoprivrednike, te pomaže u sprječavanju prijevara i očuvanju povjerenja potrošača (Bio Garantie, 2022.).

Obzirom da temeljna Uredba (EU) 2018/848 nije u potpunosti definirala sva pravila ekološke proizvodnje, Komisija EU izradila je cijeli niz Provedbenih i Delegiranih uredbi kojima se postavljaju detaljna pravila proizvodnje. Pregled povezanih Delegiranih i Provedbenih uredbi koje mijenjaju ili dopunjuju osnovnu Uredbu (EU) 2018/848 nalazi se na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede (Ministarstvo poljoprivrede, 2022.).

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

Prvi oblici reguliranja ekološke proizvodnje bili su tijekom 90-tih godina prošlog stoljeća kada je BIOS objavio prve smjernice i pravila proizvodnje za priznavanje bios i bio-croatia kvalitete, a koje su bile usklađene s IFOAM pravilima ekološke proizvodnje.

Ove smjernice bile su temelj ekološke proizvodnje do 2001. kada na snagu stupa Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (Narodne Novine br. 12/01.). Navedeni Zakon definirao je postupke kontrole i certifikacije, a bio je usklađen s ondašnjom Uredbom (EEZ) 2092/91. Sve do 2007., Zakon je bio na snazi u prvotnom obliku, kada dolazi do izmjene kako bi se isti uskladio s Uredbom Vijeća (EZ) 834/2007. Kroz godine, Vlada RH donosila je dodatne pravilnike kako bi detaljnije postavila pravila ekološke proizvodnje.

U 2010. na snagu stupa Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (Narodne Novine br. 139/10.), a koji je nacionalno zakonodavstvo ekološke proizvodnje u

potpunosti uskladio sa zakonodavstvom EU. Navedeni Zakon prestaje važiti kada Republika Hrvatska dobiva punopravno članstvo u Europskoj Uniji u 2013.

U 2015. godini ekološka poljoprivreda postaje sastavnim dijelom Zakona o poljoprivredi. Zakon o poljoprivredi (Narodne Novine br. 118/18., 42/20., 127/20., 52/21.a., 52/21.b.) kroz godine bio je nadograđivan Pravilnicima koji su postavljali dodatna pravila. Posljednji od njih je Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (Narodne Novine br. 11/20., 110/22.).

Postupak kontrole

Službene kontrole u ekološkoj proizvodnji provode se sukladno dodatnim pravilima utvrđenim u Uredbi (EU) 2017/625 prema članku 1. Uredbe (EU) 2018/848. Republika Hrvatska je 22.05.2021. godine stavila na snagu Zakon o službenim kontrolama (Narodne Novine br. 52/21.b.), gdje je u članku 3 definirano da se isti odnosi i na službene kontrole ekološke proizvodnje i označavanja ekoloških proizvoda.

Dodatna pravila o službenim kontrolama i mjerama koje nadležna tijela trebaju poduzeti postavljena su u članku 38, u poglavlju VI, Uredbe (EU) 2018/848. Navedeni članak opisuje da službene kontrole obuhvaćaju:

- provjeru primjenjuju li subjekti preventivne mjere i mjere predostrožnosti u svakoj fazi proizvodnje, pripreme i distribucije;
- provjeru evidencija, mjera i postupaka u svrhu osiguravanja jasnog i učinkovitog odvajanja ekoloških proizvodnih jedinica, proizvodnih jedinica u prijelaznom razdoblju i neekoloških proizvodnih jedinica, te proizvedenih proizvoda, tvari i sastojaka koji se koriste za proizvodnju proizvoda;
- provjeru provedenih mjera predostrožnosti i mjera kojima se onemogućuje kontaminacija neekološkim proizvodima ako se za proizvodnju ekoloških proizvoda koristi isti proizvodni pogon uz uvjet da se isti koriste vremenski odvojeno, te provjerom evidencija čišćenja i identifikacije u svakom trenutku proizvodnje, pripreme i skladištenja;
- provjeru sustava unutarnje kontrole skupine subjekata;

Sukladno članku 3. Uredbe (EU) 2018/848 pod pojmom *proizvodna jedinica*, smatra se cjelokupna imovina gospodarstva. Cjelokupna imovina nekog gospodarstva obuhvaća primarne proizvodne prostore, zemljišne parcele, pašnjake, područja na otvorenom, zgrade za stoku ili dijelove tih zgrada, košnice, ribnjake, prostore za bavljenje akvakulturom i uzgoj algi te skladišne prostore. Kontrolna tijela imaju obavezu provjeravati sukladnost s Uredbom (EU) 2018/848 tijekom cijelog procesa u svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije, barem jednom godišnje, a sukladno stavcima 2. i 3. članka 38.

Najmanji postoci kontrola i uzorkovanja definirani su člankom 7. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/279 te sukladno istom, kontrolno tijelo mora provoditi:

- najmanje 10 % svih službenih kontrola subjekata ili skupine subjekata bez prethodne obavijesti;
- najmanje 10 % dodatnih kontrola;
- uzorkovanje kod najmanje 5 % subjekata s kojima kontrolno tijelo ima sklopljen ugovor o kontroli, te najmanje 2 % članova svake skupine subjekata;
- najmanje 5 % članova svake skupine subjekata, odnosno najmanje 10 članova.

Kontrola proizvodnih jedinica

Metode i tehnike službenih kontrola definirane su člankom 14. Uredbe (EU) 2017/625, te one uključuju:

- ispitivanje kontrolnih sustava koji su uspostavljeni od strane subjekata;
- kontrolni, odnosno inspekcijski, pregled;
- kontrole higijenskih uvjeta u prostorima subjekata;
- ocjenu postupaka dobre proizvodne prakse, dobre higijenske prakse, dobre poljoprivredne prakse i postupaka čiji temelji leže na sustavima analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točki;
- pregled dokumentacije o porijeklu sirovine, evidencije o sljedivosti, evidencije o proizvodnji i čišćenju, dnevnike poljoprivredne proizvodnje, dokumentaciju o hrani za životinje, dnevnike liječenja i evidencije čišćenja;
- razgovore sa subjektima i osobljem;
- uzorkovanje i analizu uzoraka;
- sve druge aktivnosti koje su potrebne za utvrđivanje neusklađenosti.

Kontrolno tijelo obavezno je provoditi službene kontrole kod subjekata poljoprivredne proizvodnje, tijekom vegetacije, prema Pravilniku o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (Narodne Novine br. 110/22.). Planiranje navedenih kontrola ovisi o više čimbenika, no ponajviše o vrsti proizvodnje, kritičnim fazama, periodu vegetacije i podneblju. Kod subjekta prerade, pripreme, trgovine i skladištenja te uvoza, kontrole se obavljaju tijekom cijele godine bez ograničenja po pitanju vremena održavanja kontrole. Po završetku svake službene kontrole, kontrolno tijelo dužno je izraditi zapisnik o kontroli te isti dostaviti subjektu koji primitak dokazuje potpisom na zapisniku.

Pravila biljne proizvodnje

Svi subjekti iz kategorije *proizvođači* dužni su se pridržavati postavljenih pravila biljne proizvodnje u Prilogu II dijelu I Uredbe (EU) 2018/848. U ekološkoj proizvodnji postavlja se pravilo da ekološki usjevi, izuzev onih koji rastu u vodi, moraju rasti u kontaktu sa živim tlom, a koji je povezan s podzemnim slojem i temeljnom stijenom. Od ovog pravila izuzeta je jedino proizvodnja klica, bez dodavanja hranjiva u vodenu otopinu, te uzgoj glavica cikorije. Osim toga, dopuštena je proizvodnja začinskog i ukrasnog bilja u posudama ako se isto bilje može stavljati na tržište isključivo u uzgojnim posudama. Isto pravilo vrijedi i za uzgoj presadnica u posudama za daljnje presađivanje. Sakupljanje samoniklog bilja dozvoljeno je samo na onim parcelama i područjima koja u razdoblju od barem tri godine prethodno sakupljanju, nisu bila tretirana proizvodima i tvarima koja nisu dozvoljena za korištenje u ekološkoj proizvodnji, a sakupljanjem se ne smije utjecati na stabilnost prirodnog staništa ili na očuvanje vrste na određenom području.

Točkom 1.7. Prilog II, dijela I. Uredbe (EU) 2018/848 postavljeno je pravilo kojim se definira kada se bilje i biljni proizvodi mogu smatrati ekološkim proizvodima. Prema navedenoj točki, potrebno je da je sjetva usjeva izvršena najmanje dvije godine u slučaju jednogodišnjih usjeva, travnjaka i krmnih kultura nakon što su se počela primjenjivati pravila ekološke proizvodnje na parceli. Kod trajnih nasada, a koji nisu krmno bilje, pozornost se stavlja na datum žetve, odnosno berbe, koje mora biti najranije tri godine nakon što je parcela ušla u sustav ekološke proizvodnje.

U slučajevima kada je parcela, ili dio parcele, onečišćen proizvodima ili tvarima koje nisu dozvoljene u ekološkoj proizvodnji, slučajno ili s namjerom, parcela je obavezna ponovno proći kroz prijelazno razdoblje ovisno o vrsti upotrebe.

Točkom 1.8 Priloga II, dijela I. Uredbe (EU) 2018/848, postavlja se pravilo da se za proizvodnju bilja i biljnih proizvoda, koji se ne koriste za daljnju reprodukciju, koristi samo ekološki biljni reprodukcijски materijal. Ukoliko isti nije dostupan na tržištu u dovoljnim količinama, ili s veli-

kim odstupanjima u kvaliteti, dopušta se korištenje biljnog reprodukcijuskog materijala iz prijelaznog razdoblja. U slučajevima kada ekološki ili biljni reprodukcijuski materijal iz prijelaznog razdoblja nije dostupan u dovoljnoj količini ili kvaliteti, Uredbom je predviđeno izuzeće od ranije navedenog pravila te kontrolno tijelo ima mogućnost izdati odobrenje za korištenje netretiranog i ne GMO neekološkog biljnog reprodukcijuskog materijala. Zahtjev za korištenje se podnosi prije sjetve kako je određeno točkom 1.8.5.4. Priloga II, dijela I Uredbe (EU) 2018/848. Za odobrenje takovog reprodukcijuskog materijala potrebno je imati ispunjen jedan od slijedećih uvjeta:

- nijedna sorta određene vrste nije registrirana na bazi dostupnog sjemena;
- ni jedan dobavljač naveden na bazi dostupnog sjemena nije u mogućnosti ispostaviti određenu količinu sjemena na vrijeme za sjetvu ili sadnju, uz uvjet da je subjekt u mogućnosti dostaviti dokaz da je na vrijeme naručio reprodukcijuski materijal dajući dobavljaču razuman rok za isporuku;
- sorta koju subjekt želi sijati nije navedena na bazi Ministarstva uz uvjet da je korištenje iste uvjetovano agronomskim i pedoklimatskim prednostima usporedivo sa sortom koja je navedena na bazi kao raspoloživa;
- ukoliko je to opravdano u istraživanjima i ispitivanjima prilikom manjih terenskih pokusa i za potrebe očuvanja sorte uz odobrenje nadležnog tijela.

Iznimno od navedenog, zabranjuje se izdavanje odobrenja za korištenje neekoloških sadnica vrsti čiji ciklus uzgoja završava u jednoj sezoni rasta.

Poštujući načela ekološke poljoprivredne proizvodnje, ekološki proizvođači dužni su primjenjivati postupke obrade tla i tehnike uzgoja pomoću kojih se održava ili povećava razina organskih tvari u tlu, povećava stabilnosti i bioraznolikost tla te sprječava zbijanje i erozija tla sukladno točki 1.9. Priloga II., dijela I. Uredbe (EU) 2018/848. Za potrebe navedenog potrebno je uvođenje višegodišnjeg plodoreda uz obavezno uključivanje mahunarki u svojstvu glavnog ili pokrovnog usjeva ili drugih usjeva za zelenu gnojidbu, a isto pravilo vrijedi i za trajne nasade i uzgoj u stakleniku uz iznimku da se radi u uvođenju kratkotrajnih usjeva. Dodatno, ekološki proizvođači obavezni su koristiti stajski gnoj ili tvari iz ekološke proizvodnje, po mogućnosti kompostirani, gdje količina utrošenog stajskog gnoja ne smije prelaziti 170 kg dušika po hektaru površine. Ukoliko hranidbene potrebe bilja nije moguće zadovoljiti ranije navedenim mjerama, i isključivo u količini da se zadovolje navedene potrebe, ekološki proizvođači mogu koristiti gnojiva i poboljšivače tla koji su odobreni sukladno članku 24. Uredbe (EU) 2018/848. Navedene tvari i proizvodi koji su odobreni za korištenje u ekološkoj proizvodnji definirani su u Prilogu II. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165. Dozvoljena je upotreba biodinamičkih pripravaka dok se strogo zabranjuje korištenje mineralnih dušičnih gnojiva.

Suzbijanje štetnih organizama i korova regulirano je točkom 1.10. Priloga II, dijela I. Uredbe (EU) 2018/848. Sprječavanje šteta koje nastaju uslijed pojave štetnih organizama i korova provodi se pomoću:

- prirodnih neprijatelja;
- izbora vrsti, sorti i heterogenog materijala;
- plodoreda;
- tehnika obrade tla, kao što su biofumigacija, mehaničke i fizikalne metode;
- toplinskih procesa poput solarizacije ili plitkog parenja tla do dubine od 10 cm.

Ukoliko navedene mjere nisu učinkovite u suzbijanju štetnih organizama, dozvoljena je upotreba sredstva i tvari koje su odobrene za korištenje u ekološkoj proizvodnji sukladno člancima 9 i 24 Uredbe (EU) 2018/848, a koje se navode u Prilogu I. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165. Korištenje feromona i feromonskih trapova je dozvoljeno uz uvjet da se isti ne raspršuju po biljkama i ne dolaze u direktni kontakt s biljkama.

Pravila stočarske proizvodnje

Uredbom (EU) 2018/848 pravila stočarske proizvodnje definirana su u dijelu II., Priloga II. Jedno od osnovnih pravila stočarske proizvodnje je da se stoka ne smije uzgajati na gospodarstvu bez zemljišta, te da u slučajevima stočarskih gospodarstava bez zemljišta ista moraju imati sklopljen pisani sporazum s drugim ekološkim gospodarstvom koje će im isporučivati hranu za životinje i na koje će se vršiti deponiranje stajskog gnoja. Također, jedno od osnovnih pravila je da se stoka rađa ili izleže na gospodarstvu, te da se za razmnožavanje primjenjuju prirodne metoda, ali se dopušta umjetna oplodnja. Kloniranje i prijenos embrija se strogo zabranjuje, te se za razmnožavanje ne smiju koristiti hormoni ili druge tvari sa sličnim učinkom. Prilikom izbora pasmina, potrebno je voditi računa o odabiru pasmine s velikim stupnjem genetske raznolikosti, sposobnosti životinje da živi u lokalnim uvjetima, te vitalnost i otpornost životinje. Prednost se daje autohtonim pasminama i sojevima životinja. Ukoliko ne postoje ili ne postoji dovoljan broj životinja iz ekološkog sustava, dopušteno je izuzeće od navedenih pravila kada se iznimno na ekološko gospodarstvo može dovesti određeni broj neekoloških životinja. Nadalje, za potrebe rasploda dopušta se uvođenje mladih životinja uz uvjet da se takove životinje uzgajaju na ekološki način odmah nakon odbijanja od sise, te uz uvjet maksimalne starosti na dan dolaska na gospodarstvo:

- goveda, kopitari i jelenska divljač nije starija od 6 mjeseci;
- ovce i koze moraju biti mlađe od 60 dana;
- svinje moraju težiti manje od 35 kg;
- kunići moraju biti mlađi od tri mjeseca

Navedeno se odnosi na ženke određene vrste koje se nisu okotile, ali mogu biti bređe u trenutku uvođenja, dok za uvođenje odraslih mužjaka ne postoji ograničenje. Uz ograničenje po pitanju dobi, za dovođenje ženki pojedinih vrsta maksimalno se može uvesti do 10% odraslih kopitara ili goveda, do 20 % odraslih svinja, ovaca, koza, kunića ili jelenske divljači, za gospodarstva s manje od 10 kopitara, jelena, goveda ili kunića, te s manje od pet svinja, ovaca ili koza, godišnje se maksimalno može uvesti jedna životinja. Navedeno podliježe izuzeću od strane nadležne institucije u maksimalnom iznosu od 40% ukoliko je gospodarstvo uvelike prošireno, jedna pasmina zamijenjena je drugom ili je započeta nova specijalizacija u odnosu na stoku. Prijelazno razdoblje za životinje ovisno je o vrsti životinje. No, ukoliko se s cijelim gospodarstvom istodobno ulazi u sustav ekološke proizvodnje, prijelazno razdoblje ovisno je o dužini prijelaznog razdoblja za parcele, te se time prijelazno razdoblje za životinje produžuje sukladno navedenom. Ukoliko se na ekološko gospodarstvo uvode neekološke životinje prijelazno razdoblje, zavisno o vrsti, definirano je u točki 1.2., dijela II, Priloga II. Uredbe (EU) 2018/848, te ono iznosi:

- 12 mjeseci za goveda i kopitare za proizvodnju mesa, ali najmanje tri četvrtine njihova života;
- 6 mjeseci za koze, ovce i svinje, te za životinje za proizvodnju mlijeka;
- 10 tjedana za perad za proizvodnju mesa, ukoliko je ista dovedena na gospodarstvo do tri dana starosti;
- 7 tjedana za pekinške patke, ukoliko su iste dovedene na gospodarstvo do tri dana starosti;
- 6 tjedana za perad za proizvodnju jaja, ukoliko je ista dovedena na gospodarstvo do tri dana starosti;
- 12 mjeseci za pčele uz uvjet da se tijekom prijelaznog razdoblja vosak zamijeni s voskom iz ekološkog uzgoja;
- 3 mjeseca za kuniće;
- 12 mjeseci za jelensku divljač.

Hranidba životinja definirana je u točki 1.4. dijela II Priloga II Uredbe (EU) 2018/848. Prvenstveno, stoka bi se trebala hraniti s hranom koja potječe s vlastitog gospodarstva. Hranidba ne bi smjela biti restriktivna osim ako je to opravdano zdravstvenim razlozima, ne smije biti takva da uzrokuje anemiju, šopanje je zabranjeno, a postupci tova uvijek poštuju normalni hranidbeni lanac, a stoka mora imati stalan pristup ispaši kada je to dozvoljeno vremenskim uvjetima. Zabranjuje se korištenje pospješivača rasta i umjetnih aminokiselina. Sva krmiva biljnog, algalnog ili životinjskog podrijetla moraju biti ekološka, a navedeno vrijedi i na hranu kvašćanog podrijetla. Neekološka krma je u pravilu zabranjena, ali se člankom 24 Uredbe (EU) 2018/848 dozvoljava korištenje određenih tvari i krmiva mineralnog ili mikrobnog podrijetla. Za hranidbu ekoloških životinja uvjetno je dozvoljeno korištenje hrane iz prijelaznog razdoblja u maksimalnom iznosu od 25% na godišnjoj razini ukoliko navedena hrana potječe iz druge godine prijelaznog razdoblja. Navedeni postotak odnosi se samo na hranu koja potječe s drugog gospodarstva, dok se za hranu iz druge godine prijelaznog razdoblja koja potječe s vlastitog gospodarstva, postotak povećava na 100%. Hrana s parcela koje se nalaze u prvoj godini prijelaznog razdoblja može potjecati jedino s vlastitog gospodarstva uz uvjet da se radi samo o ispaši ili košnji trajnih pašnjaka ili parcela s trajnim krmnim kulturama ili proteinskim usjevima u maksimalnom iznosu od 20 %. Navedeni postoci izračunavaju se kao postotak suhe tvari.

Za liječenje životinja, a kako je navedeno u točki 1.5. dijela II. Priloga II., Uredbe (EU) 2018/848 veterinarsko medicinski pripravci dozvoljeni su u ekološkom uzgoju životinja uz zabranu preventivnog liječenja, te uz obavezno poštivanje duple karencije koja je propisana za lijek. Ukoliko za lijek nije propisana karencija, ona iznosi 48 sati. Ukoliko životinja unutar 12 mjeseci primi tri ili više terapija veterinarsko-medicinskim proizvodom, ukoliko je reproduktivni ciklus vrste kraći od jedne godine, a životinja je primila više od jedne terapije, predmetne životinje moraju ponovno proći kroz prijelazno razdoblje. Od navedenog izdvojene su životinje koje su bile cijepljenje, liječene protiv parazita i podložne obaveznim programima iskorjenjivanja.

Uz hranidbu, liječenje i porijeklo životinja, Uredbom (EU) 2018/848 u točki 1.6. dijela II. Priloga II. definirani su i uvjeti smještaja i uzgojnih praksi. Potrebno je da izolacija, grijanje i ventilacija osiguravaju da protok zraka, razina prašine, temperatura, relativna vlažnost zraka i koncentracija plina budu u granicama koje osiguravaju dobrobit životinja, s time da mora biti osigurana dovoljna prirodna ventilacija i prirodna svjetlost. U slučajevima kada se stoka uzgaja u povoljnim klimatskim uvjetima, nije potrebna stalna nastamba za stoku, već je dovoljno da se istoj osigura natkriveni prostor ili sjenovito područje kako bi se stoka sklonila od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Životinje moraju imati stalni pristup površinama na otvorenom na kojima se mogu slobodno kretati. Gustoća populacije mora osiguravati udobnost, dobrobit i ispunjavanje potreba pojedine vrste, a mora im se pružiti dovoljno prostora za kretanje, nesmetano stajanje, lijevanje i okretanje te zauzimanje svih prirodnih položaja tijela i prirodne kretnje. Ukupna gustoća životinja ne smije premašiti granicu od 170 kg N po hektaru poljoprivredne površine na gospodarstvu. Minimalne površine unutarnjeg i vanjskog prostora propisane su u Prilogu I. Provedbene Uredbe (EU) 2020/464. Stoka se ne smije držati na mokrom ili močvarnom tlu. Zabranjeno je sapinjanje ili izolacija stoke osim kada je to opravdano veterinarskim razlozima. Izolacija je moguća samo u slučaju kada je to opravdano zbog sigurnosti radnika ili veterinarskih razloga. Podrezivanje repova ovaca, obrezivanje kljunova i odstranjivanje rogova dopušta se uz iznimku i samo u pojedinačnim slučajevima, te samo uz uvjet ako se time poboljšava zdravlje, dobrobit ili higijena životinja.

Pravila prerade, trgovine, skladištenja i uvoza ekoloških proizvoda

Pravila prerade ekoloških proizvoda postavljena su u dijelu IV. Priloga II. Uredbe (EU)

2018/848. Svi prehrambeni aditivi, pomoćna sredstva u preradi, tvari i sastojci te postupci koji se koriste za preradu upotrebljavaju se u skladu s dobrom proizvođačkom praksom kako je definirano u članku 3. točki (a) Uredbe Komisije (EZ) 2023/2006. Svi subjekti dužni su u svakoj fazi prerade poštivati pravila postavljena Uredbom (EU) 2018/848. Prerada i proizvodnja ekoloških proizvoda odvija se vremenski ili prostorno odvojeno od proizvodnje neekoloških proizvoda. Prilikom prerade zabranjuje se upotreba proizvoda, tvari i tehnika s kojima se vraćaju izgubljena svojstva koja su izgubljena tijekom prerade i skladištenja, ispravljaju posljedice koje su nastale zbog nemarnosti u preradi ili koji na bilo koji način mogu dovesti do pogrešnih zaključaka o pravoj prirodi proizvoda. Člankom 30. točkom 5. Uredbe (EU) 2018/848 definirano je da ekološki proizvod može sadržavati minimalno 95% poljoprivrednih sastojaka ekološkog podrijetla. Određeni odobreni neekološki sastojci izračunavaju se kao sastojci poljoprivrednog podrijetla. Prilikom proizvodnje nije dozvoljeno miješanje ekološkog sastojka s istim neekološkim sastojkom, a isto vrijedi i za sastojak iz prijelaznog razdoblja koji se ne smije koristiti u proizvodnji ukoliko je jedan od sastojaka proizvoda ekološkog statusa. U točki 2.2. dijela IV. Priloga II. Uredbe (EU) 2018/848 navedeno je da se prilikom prerade hrane mogu koristiti slijedeći proizvodi i tvari:

- pripravci mikroorganizama i prehrambenih enzima, ukoliko su dozvoljeni za korištenje sukladno članku 24., te ukoliko su u skladu s člankom 11. kojim se zabranjuje upotreba GMO-a;
- prirodne aromatične tvari i prirodni aromatični pripravci;
- boja za otiskivanje žigova na mesu i ljusci jaja;
- prirodne boje i prirodne tvari za premaze namijenjene tradicionalnom bojenju ljuske jajeta;
- voda za piće i ekološka ili neekološka sol;
- minerali, vitamini, aminokiseline i mikronutrijenti, ali pod slijedećim uvjetima da se njihova upotreba izravno zakonski zahtjeva, u pogledu hrane koja se stavlja na tržište s posebnim značajkama.

Navedena pravila primjenjuju se i prilikom proizvodnje prerađene hrane za životinje uz iznimku da 95% suhe tvari proizvoda mora biti ekološkog porijekla. Dozvoljeni sastojci neekološkog porijekla navedeni su u prilogu III. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165.

Kod prerade vina primjenjuju se pravila prerade ekološke hrane, no u dijelu VI. Priloga II. Uredbe (EU) 2018/848 postavljena su dodatna pravila. Tako je navedeno da se prilikom proizvodnje proizvoda iz sektora vinarstva upotrebljavaju ekološki sastojci, a popis odobrenih neekoloških sastojaka naveden je u dijelu D Priloga V. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165. Djelomično koncentriranje postupkom hlađenja, uklanjanje sumpornog dioksida fizikalnim postupcima, obrada hidrolizom, djelomična dealkoholizacija i obrada kationskim izmjenjivačem radi postizanja stabilnosti vina na tartarate nisu dozvoljeni. Dopuštena je djelomična toplinska obrada vina uz uvjet da temperatura prilikom obrade ne prelazi 75 °C, te centrifugiranje i filtracija s inertnim sredstvima za filtriranje ili bez sredstva.

Prilogom III. Uredbe (EU) 2018/848 definirana su pravila koja se odnose na sakupljanje, pakiranje, prijevoz i skladištenje ekoloških i proizvoda iz prijelaznog razdoblja. Jedno od osnovnih pravila koje se odnosi na navedeno je da se sakupljanje ekoloških proizvoda, proizvoda iz prijelaznog razdoblja i neekoloških proizvoda može odvijati istodobno samo uz uvjet ako je subjekt poduzeo sve mjere predostrožnosti kojima se onemogućava svako miješanje ili zamjena proizvoda te osigurava jasna identifikacija proizvoda. Skladištenje proizvoda odvija se u prostorijama na način da se u svakom trenutku može na prvi pogled jasno utvrditi da se radi o ekološkom proizvodu te da se izbjegne svako onečišćenje ili zamjena s neekološkim proizvodom. U proizvodnim jedinicama koje se bave isključivo ekološkim i/ili uzgojem bilja i životinja

iz prijelaznog razdoblja zabranjuje se skladištenje proizvoda i tvari koji nisu dozvoljeni za korištenje u ekološkoj proizvodnji.

Svi proizvodi koji su porijeklom iz trećih zemalja, podliježu posebnim uvjetima propisanim člankom 45. Uredbe (EU) 2018/848. Da bi se neki proizvod uvezao na teritorij EU kao ekološki proizvod ili proizvod iz prijelaznog razdoblja, potrebno je da je isti certificiran sukladno pravilima postavljenim u Uredbi (EU) 2018/848 od strane kontrolnog tijela iz treće zemlje temeljem ekvivalentnosti na temelju trgovinskog sporazuma ili da je država priznata kao ekvivalentna sukladno ranije valjanoj Uredbi Vijeća (EZ) br. 834/2007, a koje pravilo istječe s krajem 2026. godine. Postupak uvoza postavljen je Delegiranom Uredbom (EU) 2021/2306.

Evaluacija inputa

Člankom 24. Uredbe (EU) 2018/848 definirano je kako se u ekološkoj poljoprivredi mogu koristiti samo odobreni proizvodi i tvari odobreni od strane Komisije EU. Ti proizvodi i tvari dijele se na:

- aktivne tvari koje se koriste kao sredstva za zaštitu bilja;
- gnojiva, poboljšivači tla i hranjive tvari;
- neekološka krmiva biljnog, algalnog, životinjskog, kvščanog, mikrobnog ili mineralnog podrijetla;
- dodaci hrani za životinje i pomoćna sredstva u preradi;
- proizvodi za čišćenje i dezinfekciju ribnjaka, kaveza, spremnika, zgrada ili objekata koji se upotrebljavaju pri uzgoju životinja;
- proizvodi za čišćenje i dezinfekciju koji se koriste u prostorima za preradu i skladištenje
- prehrambeni aditivi i pomoćna sredstva u preradi;
- neekološki sastojci poljoprivrednog podrijetla koji se koriste u proizvodnji ekološke hrane;
- pomoćna sredstva u preradi za proizvodnju kvasca i proizvoda od kvasca

Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (Narodne Novine br. 110/22.) propisano je da svaki proizvod koji se stavlja na tržište s oznakom „dozvoljeno za korištenje u ekološkoj proizvodnji“, mora pratiti potvrda o sukladnosti izdana od nekog od akreditiranih tijela države članice EU. Ukoliko za proizvod nije dostupna potvrda o sukladnosti, kontrolno tijelo odlučuje o prihvatljivosti pojedinog proizvoda. Da bi se napravila potpuna ocjena prihvatljivosti proizvoda, dobavljači inputa dužni su na zahtjev kontrolnog tijela dostaviti proizvođačku specifikaciju te sve tražene informacije koje kontrolno tijelo smatra potrebnim da bi moglo napraviti potpunu ocjenu sukladnosti.

Sljedivost i bilanca mase

Kontrolno tijelo provjeru sljedivosti i bilancu mase provodi na temelju ocjene rizika. Navedena provjera podrazumijeva pregled dokumentacije kojom subjekt dokazuje:

- naziv i adresu dobavljača, prodavatelja i/ili uvoznika proizvoda;
- naziv i adresu primatelja, kupca ili uvoznika proizvoda;
- certifikat dobavljača koji je izdan u skladu s člankom 35. Uredbe (EU) 2018/848;
- oznake proizvoda, kao što su naziv proizvoda i oznaka kontrolnog tijela koje je zaduženo za kontrolu subjekta;
- identifikaciju serije proizvoda

Kako bi se dokazala potpuna sljedivost proizvoda, kontrolno tijelo ima obavezu komunikacije s drugim kontrolnim tijelom dobavljača ili kupca, a prema potrebi u provjeru se uključuju i nadležna tijela država.

Bilanca mase odnosi se na sposobnost subjekta da tijekom kontrole dokaže sve količine

sirovina, otpada, proizvoda u proizvodnji i finalnih proizvoda na način da je ista jasna trećim stranama, te da u slučaju povlačenja proizvoda, subjekt ili kontrolno tijelo mogu jasno identificirati dobavljača sirovine, oznaku proizvodne serije i kupca proizvoda.

Uzorkovanje

Člankom 38. točkom 4. Uredbe (EU) 2018/848 propisano je da se uzimanje uzoraka mora provoditi u skladu s člankom 14. Uredbe (EU) 2017/625. Nadalje, člankom 39. Zakona o službenim kontrolama (Narodne Novine br. 52/21.b.). propisano je da osoba ovlaštena za provedbu službenih kontrola, tijekom uzorkovanja mora:

- uzeti tri istovjetna uzorka koji se dijele na službeni uzorak, uzorak za drugo mišljenje i referentni uzorak;
- uzorke uzeti u količini i broju koji je potreban za analizu ili ispitivanje, u isto vrijeme i istim uvjetima, od iste proizvodne serije;
- uzorke zapečatiti ili zapakirati u sigurnosne vrećice, te označiti na mjestu uzorkovanja;
- sastaviti zapisnik o uzimanju uzoraka te jedan primjerak dostaviti subjektu;
- do dostave uzoraka u službeni laboratorij, s uzorcima postupati na način da se isti ne oštete, a prema potrebi da se čuvaju na odgovarajućim temperaturama;
- bez odgađanja, službeni uzorak dostaviti u ovlaštenu laboratorij;
- uzorak za drugo mišljenje ostaviti za potrebe subjekta;
- referentni uzorak čuvati u odgovarajućim uvjetima u prostorijama kontrolnog tijela.

Iako Uredba (EU) 2018/848 ne definira način i uvjete uzorkovanja, isto je postavljeno u Direktivi Komisije 2002/63/EZ. Njome su propisani uvjeti u kojima se uzima nasumični, te uvjeti u kojima se uzima reprezentativni uzorak. Također, direktivom je postavljeno pravilo o minimalnoj težini pojedinačnog uzorka koji se mora uzeti za potrebe laboratorijske analize. Uz navedenu Direktivu, dodatni uvjeti uzorkovanja postavljeni su u Uredbi Komisije (EU) br. 691/2013.

U slučajevima kada se analizom uzoraka uzetih tijekom kontrole utvrdi prisutnost nedozvoljenih tvari i proizvoda koji nisu odobreni za korištenje sukladno članku 24. Uredbe (EU) 2018/848 iznad granice određivanja, kontrolno tijelo mora provesti istragu o porijeklu izvora kontaminacije, a prilikom tumačenja rezultata analize omogućuje se uzimanja u obzir mjerne nesigurnosti i faktora sušenja za sušene i koncentrirane proizvode.

Označavanje ekoloških proizvoda ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja

Oznake kao što su bio ili eko ne smiju se upotrebljavati na proizvodima koji ne udovoljavaju uvjete propisane Uredbom (EU) 2018/848, te za koje nije izdan pisani dokaz o sukladnosti, u nazivu proizvoda, njegovim oznakama, promidžbenim materijalima ili komercijalnim ispravama. Također, proizvodi iz prijelaznog razdoblja ne smiju se označavati kao ekološki proizvodi već isti smiju nositi isključivo oznaku kojom se ukazuje na to da su proizvedeni tijekom ili iz sastojaka iz prijelaznog razdoblja. Ukoliko se neki proizvod sastoji od manje od 95 % poljoprivrednih sastojaka ekološkog porijekla, isti ne smije u nazivu proizvoda imati oznaku koja upućuje na ekološku proizvodnju, već se dozvoljava navođenje ekološkog statusa u popisu sastojaka za one sastojke koji su u skladu s Uredbom (EU) 2018/848. Za proizvode čiji glavni sastojak potječe iz lova ili ribolova dozvoljeno je navođenje oznake na ekološku proizvodnju u nazivu proizvoda s jasnim navođenjem koji sastojak je ekološkog porijekla. Na oznaci mora biti navedena i oznaka kontrolnog tijela čijoj kontroli podliježe subjekt koji je izvršio zadnji korak proizvodnje ili pripreme, a u slučaju pakirane hrane na ambalaži se mora nalaziti i znak EU za ekološku proizvodnju. Kada se pri označavanju proizvoda koristi znak EU za ekološku proizvodnju, u istom vidnom polju navodi se i mjesto uzgoja poljoprivrednih sastojaka u ovisnosti odakle je sirovina porijeklom:

- uzgojeno u EU – ako je sirovina porijeklom iz EU
- uzgojeno izvan EU – ako je sirovina porijeklom iz treće zemlje
- uzgojeno u EU/izvan EU – ako je sirovina porijeklom iz EU i iz treće zemlje

Ukoliko sirovina potječe iz jedne države ili određene regije, oznake EU ili izvan EU mogu se zamijeniti oznakom države ili države i regije odakle poljoprivredni sastojak potječe. Ako je količinski udio poljoprivrednih sastojaka porijeklom iz treće zemlje manji od 5 % ukupne mase poljoprivrednih sastojaka, dozvoljava se navođenje porijekla samo uzgojeno u EU. Službena oznaka EU za ekološke proizvode propisana je u prilogu V. Uredbe (EU) 2018/848.

Nesukladnosti, korektivne mjere, načini izvršavanja

Uredbom (EU) 2017/625 u članku 13. propisano je da kontrolno tijelo po završetku svake službene kontrole mora subjektu dostaviti pisani zapisnik o kontroli u papirnatom ili digitalnom obliku. Nacionalnim Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje (Narodne Novine br. 110/22.), Ministarstvo poljoprivrede propisalo je katalog mjera koji su ovlaštena kontrolna tijela dužna primjenjivati kada utvrde nepravilnosti, odnosno nepoštivanje pravila i mjera propisanih Uredbom (EU) 2018/848 te provedbenim i delegiranim aktima. Mjere koje su predviđene Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (Narodne Novine br. 110/22.) su:

- upozorenje (UP) – mjera nema direktne posljedice na subjekta već ga upozorava da se korektivne mjere moraju provesti u definiranom roku u protivnom će kontrolno tijelo izdati strožu korektivnu mjeru;
- snižavanje statusa lota (SSL) – snižava se status dijela proizvodnje subjekta na neekološki, a sama mjera se može primijeniti na lot, urod jedne ili više parcela ili proizvod jedne ili više životinja;
- snižavanje statusa proizvodnih resursa (SSPR) – izrečenom mjerom snižava se status parcela ili životinja na neekološki, a parcele ili životinje obavezne su ponovno proći kroz prijelazno razdoblje;
- djelomična suspenzija certifikata (DSC) – zabrana prodaje jednog ili više proizvoda na certifikatu na određeno vrijeme. Kontrolno tijelo dodatno donosi odluku o snižavanju statusa proizvodnih resursa i trajanju djelomične suspenzije certifikata koje ne može biti kraće od 3 mjeseca;
- suspenzija certifikata (SC) – certifikat se suspendira na određeno vrijeme, u kojem se zabranjuje prodaja ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja. Kontrolno tijelo dodatno donosi odluku o snižavanju statusa proizvodnih resursa, a minimalna suspenzija certifikata iznosi 3 mjeseca;
- povlačenje certifikata (PC) – oduzimanje certifikata, donošenje odluke o brisanju subjekta iz Upisnika subjekata u ekološkoj proizvodnji i raskid ugovora o kontroli.

Postupak certifikacije

Kontrolno tijelo dužno je izvršiti postupak revizije i donijeti odluku o certifikaciji. Postupak certifikacije ne smije biti završen prije nego su izvršene sve korektivne radnje izrečene zapisnikom o nadzoru, a kao rezultat izdaje se certifikat. Sukladno modelu certifikata iz priloga VI. Uredbe (EU) 2018/848, na certifikatu se za subjekta navode kategorije proizvoda koje moraju odgovarati onima iz članka 35. navedene Uredbe, a kao proizvodne metode identificiraju se:

- ekološka proizvodnja, osim tijekom prijelaznog razdoblja;
- proizvodnja tijekom prijelaznog razdoblja;
- ekološka proizvodnja s neekološkom proizvodnjom.

U svakom slučaju, moguće su kombinacije navedenih proizvodnih metoda, a koje ovise o

zatečenom stanju na gospodarstvu.

Procjena rizika

Temeljem članka 40. Uredbe (EU) 2018/848 kontrolno tijelo dužno je tijekom godine voditi procjenu rizika temeljem koje će se određivati intenzitet kontrola i uzimanje uzoraka. Prilikom izrade procjene rizika, kontrolno tijelo dužno je uzeti u obzir uvjete propisane Uredbom (EU) 2017/625 i člankom 38. Uredbe (EU) 2018/848 te nacionalnim Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (Narodne Novine br. 110/22.):

- vrstu, veličinu i strukturu subjekta;
- razdoblje sudjelovanja u kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje;
- rezultati prethodnih kontrola;
- relevantno vrijeme za provedbu aktivnosti;
- kategorije proizvoda;
- vrstu, količinu i vrijednosti proizvoda;
- mogućnost miješanja proizvoda ili onečišćenja;
- primjenu izuzeća od pravila od strane subjekata;
- kritične točke u vezi s nesukladnosti i vjerojatnosti nesukladnosti u svakoj fazi proizvodnje pripreme i distribucije;
- podugovorene aktivnosti.

Prigovori i prizivi

Svaki subjekt koji ima sklopljen ugovor o kontroli mora imati mogućnost davanja priziva na rezultat kontrole ili certifikacije. Također, svaka treća strana koja je na bilo koji način povezana sa certificiranim subjektom, mora imati omogućeno davanje prigovora na postupak kontrole ili certifikacije ili na samog subjekta. Po primitku prigovora ili priziva, kontrolno tijelo ima obavezu pokretanja postupka kako bi utvrdilo postoji li osnovanost za prigovor ili priziv, a u roku od 14 dana od primitka, dati pisani odgovor.

Zaključak

Promjena ljudske svijesti o negativnom utjecaju konvencionalne poljoprivrede na okoliš, tlo ali i samo zdravlje čovjeka uvelike je dovela do povećanja ekološke poljoprivredne proizvodnje kako u svijetu, tako i na području Republike Hrvatske. Zahvalno je, što su prednosti ekološke poljoprivrede prilično brzo prepoznate i od strane zakonodavaca, koji su razvoj ekološke poljoprivrede uvrstili i u dugoročne planove za poticanje okolišnih promjena. Tako je Komisija EU u svom Europskom zelenom planu uvrstila ekološku poljoprivredu kao jednu od najznačajnijih oblika proizvodnje za postizanje održivog gospodarenja okolišem. Prema navedenom planu, cilj Komisije EU je do 2030. povećati površine pod ekološkom proizvodnjom na barem 25% ukupnih poljoprivrednih površina. Ovdje valja napomenuti kako se trenutačno pod ekološkom proizvodnjom nalazi 9,1% ukupne površine za poljoprivrednu proizvodnju. U Hrvatskoj taj postotak iznosi 8,95%. Kako bi se ovom obliku poljoprivredne proizvodnje dalo na značaju, te kako bi se osigurala vjerodostojnost ekoloških proizvoda, Europska Unija pokrenula je zajednički sustav kontrole i certifikacije ekološke proizvodnje. Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj temelji se na propisima koji su postavljeni na razini EU. Navedeni sustav postavljen je na način da kontrolna tijela nadziru ekološke subjekte, dok su sama kontrolna tijela podložna stalnom nadzoru od strane Državnog inspektorata. Također, cjelokupni sustav kontrole i certifikacije ekološke proizvodnje pojedine članice EU periodički je podložan direktnim kontrolama od strane Komisije koja provjerava način na koji je sustav postavljen i kakvi su odnosi unutar samog sustava. Je li sustav u Hrvatskoj dobro postavljen, ostaje za vidjeti u budućnosti kada bi se veći fokus trebao staviti na povećanje proizvodnje i

veću dostupnost ekoloških proizvoda, samim time i manjim cijenama, a ne toliko na sustav potpora koji stoji na raspolaganju ekološkim proizvođačima. Iako je poticanje ekološke proizvodnje razumljivo, obzirom da proizvođač dobije manju količinu proizvoda uz veći napor, isti ne bi trebao biti imperativ za početak bavljenja ekološkom proizvodnjom. Nažalost, trenutni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj više je fokusiran na potpore, a ne na količinu proizvedenog proizvoda. I dok će se fokus u budućnosti morati okrenuti prema količini proizvedenih proizvoda, pitanje je na koji način će sustav kontrole ekološke proizvodnje moći odgovoriti sve većim zahtjevima tržišta. No, ono što ostaje vidljivo je da Komisija EU konstantno radi na unaprjeđivanju pravila ekološke proizvodnje, ali i sustavnom unaprjeđenju kontrolnog sustava kako bi na kraju zaštitilo kupca od prevara, ali i direktno utjecalo na razinu zagađenja okoliša od strane poljoprivredne proizvodnje.

Literatura

Bio Garantie (2022). Nova EU Uredba 848/2018 o ekološkoj proizvodnji. URL: <https://www.bio-garantie.hr/hr/novosti/news-225~nova-eu-uredba-848-2018-o-ekolo-koj-proizvodnji> (26. 06. 2022).

Council Regulation (1991). Council Regulation (EEC) No. 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs. *Official Journal of the European Communities* L, 198 (34), 1-16.

Council Regulation (EC) No 1804/1999 of 19 July 1999 supplementing Regulation (EEC) No 2092/91 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs to include livestock production, *Službeni list Europske zajednice* L 222, 24. kolovoza 1999., 1-28.

Council Regulation (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs, *Službeni list Europske zajednice* L 198, 22. srpnja 1991., 1-15.

Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2306 od 21. listopada 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća pravilima o službenim kontrolama pošiljaka ekoloških proizvoda i proizvoda iz prijelaznog razdoblja namijenjenih uvozu u Uniju te o potvrdi o inspekciji, *Službeni list* L 461, 27. prosinca 2021., 13-29.

Direktiva Komisije 2002/63/EZ od 11. srpnja 2002. o utvrđivanju metoda Zajednice za uzimanje uzoraka za službeni kontrolu ostataka pesticida u i na proizvodima biljnog i životinjskog podrijetla i o stavljanju izvan snage Direktive 79/700/EEZ, *Službeni list Europske unije*, Posebno izdanje 03. Poljoprivreda, 064, 73-86.

Law and Environment Assistance Platform (24. lipanj 1991). Council Regulation (EEC) No. 2092/91 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs. URL: <https://leap.unep.org/countries/eu/national-legislation/council-regulation-eeec-no-209291-organic-production-agricultural> (26. 06. 2022).

Lockeretz, W. (Ed.). (2007). Organic farming: an international history. CABI International, Wallingford.

Mikkelsen, C., Schlüter, M. (2009). The new EU regulation for organic food and farming: (EC) No 834/2007. IFOAM, Brussels.

Ministarstvo poljoprivrede (2021). Unutarnje ustrojstvo (05. 2022) URL: <https://poljoprivreda.gov.hr/o-ministarstvu/unutarnje-ustrojstvo/4470>.

Ministarstvo poljoprivrede (2022). Popis delegiranih i provedbenih akata za provedbu Uredbe (EU) 2018/848. URL: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/pristup_info/zakoni_propisi/zakoni_poljoprivreda/ekološka/UREDBE%20DA%20IA%2018-848.xlsx (26.06.2022).

Narodne Novine 12/2001 (2001). Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Zagreb, Hrvatska.

Narodne Novine 139/2010 (2010). Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda. Zagreb, Hrvatska.

Narodne Novine 118/2018 (2018). Zakon o poljoprivredi. Zagreb, Hrvatska.

Narodne Novine 11/2020 (2020). Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede. Zagreb, Hrvatska.

Narodne Novine 42/2020 (2020). Zakon o dopunama zakona o poljoprivredi. Zagreb, Hrvatska.

Narodne novine 127/2020 (2020). Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-4220/2020 od 20. listopada 2020. i izdvojeno mišljenje i izdvojeno podupirajuće mišljenje suca. Zagreb, Hrvatska.

Narodne Novine 52/2021 (2021.a). Zakon o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivredi. Zagreb, Hrvatska.

Narodne Novine 52/2021 (2021.b). Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, Zagreb, Hrvatska.

Narodne novine 110/2022 (2022). Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede. Zagreb, Hrvatska.

Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/464 od 26. ožujka 2020. o utvrđivanju određenih pravila za primjenu Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dokumenata potrebnih za retroaktivno priznavanje prijelaznog razdoblja u svrhu prelaska na ekološku proizvodnju, proizvodnje ekoloških proizvoda i informacija koje trebaju pružati države članice, *Službeni list Europske Unije* L 98, 31. ožujka 2020., 2-26.

Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/279 od 22. veljače 2021. kojom se utvrđuju detaljna pravila za provedbu Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća o kontrolama i drugim mjerama kojima se osiguravaju sljedivost i sukladnost u ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda, 6-23.

Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/1165 od 15. srpnja 2021. o odobravanju određenih proizvoda i tvari za upotrebu u ekološkoj proizvodnji i utvrđivanju njihovih popisa, *Službeni list Europske Unije* L 253, 16. srpnja 2021., 13-49

Uredba (EU) br. 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, o izmjeni uredaba (EZ) br. 999/2001, (EZ) br. 396/2005, (EZ) br. 1069/2009, (EZ) br. 1107/2009, (EU) br. 1151/2012, (EU) br. 652/2014, (EU) 2016/429 i (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća, uredaba Vijeća (EZ) br. 1/2005 i (EZ) br. 1099/2009 i direktiva Vijeća 98/58/EZ, 1999/74/EZ, 2007/43/EZ, 2008/119/EZ i 2008/120/EZ te o stavljanju izvan snage uredaba (EZ) br. 854/2004 i (EZ) br. 882/2004 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 89/608/EEZ, 89/662/EEZ, 90/425/EEZ, 91/496/EEZ, 96/23/EZ, 96/93/EZ i 97/78/EZ te Odluke Vijeća 92/438/EEZ (Uredba o službenim kontrolama), *Službeni list Europske Unije* L 95, 07. travnja 2017., 1-142.

Uredba (EU) br. 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007, *Službeni list Europske unije* L 150/1, 14. lipnja 2018., 1-161.

Uredba Komisije (EZ) br. 2023/2006 od 22. prosinca 2006. o dobroj proizvođačkoj praksi za materijale i predmete koji dolaze u dodir s hranom, *Službeni list Europske Unije*, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, 008, 36-40.

Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredba Komisije (EU) br. 691/2013 od 19. srpnja 2013. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 152/2009 o metodama uzorkovanja i analize, *Službeni list Europske unije* L 197, 20. srpnja 2013., 1-12.

Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označavanje i kontrolu, *Službeni list Europske unije*, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, 008, 173-257.

Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91, *Službeni list Europske unije* L 189/1, 20. srpnja 2007., 139-161.

Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91, *Službeni list Europske unije*, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, 008, 139-162.

Prišlo/Received: 18.8.2023.

Prihvaćeno/Accepted: 3.10.2023.

Review paper

Control system for organic farming in the Republic of Croatia

Abstract

The control system for organic agriculture in the Republic of Croatia was established in such a way that it follows the rules defined at the level of the European Union, which became binding for all those wishing to place their products on the market with the label for organic production when the Republic of Croatia joined the European Union. The importance of organic farming is recognised at all levels of the legislature, and by constantly monitoring the development of agricultural production, rules defining organic farming are also developed. As the competent institution, the Ministry of Agriculture is responsible for establishing a control system, ranging from an independent organisational unit within the Ministry to private control bodies operating under the supervision of the Ministry of Agriculture. The control system of organic production also includes customs administration, state inspection and APPRRR. The private control bodies are obliged to prove to the Ministry, the Accreditation Agency and the State Inspection the constant compliance with the rules established in the regulations and national rules, in order to maintain the accreditation and to prove the compliance with the control procedure and the issuance of certificates. On the other hand, organic farms are obliged to subject their production to an intensive system of production controls and documentation checks in order to demonstrate constant compliance with the established production rules. It is extremely important that the production rules are respected during the whole cycle of production, preparation and marketing, which is finally confirmed by the issuance of a certificate

Keywords: organic agriculture, control body, certification, organic production rules, organic production regulations